

شعر ژاپن

شعرای بزرگ ژاپن

ترجمه و تالیف: ناهوکو تاواراتانی

توس: ۱۳۷۷

«گسسته‌های تصویری در حوزه‌ی خیال» رها کند می‌تواند در تجربیات بعدی‌اش موفق‌تر گام بردارد و شاهد این مدعا قطعه هشتم بخش «روزی به رنگ دریا» می‌باشد که با چشم‌اندازی امیدوارانه به کارهای بعدی رسول یونان، مرور آن جهت حسن ختام این یادداشت خالی از لطف نیست:

■ من ابر شدم

گفته بودی که خورشیدی

یادت هست

تا زیباتر بتایی

چقدر گریستم؟

(قطعه ۸، ص ۱۴)

پاورقی:

۱- پیش درآمدی بر نظریه ادبی، تری ایگلتون، ترجمه عباس مخبر، ص ۸، چاپ اول، نشر مرکز.

۲- حقیقت و زیبایی، بابک احمدی، ص ۳۹۱، چاپ اول ۱۳۷۵، نشر مرکز.

۳- شعر و عناصر شمری، لارنس برین، ترجمه غلامرضا سلگی، ص ۱۶۶، چاپ اول ۷۱.

۴- ساختار و تأویل متن، ج ۲، بابک احمدی، ص ۴۶۲، چاپ سوم ۱۳۷۵، نشر مرکز.

۵- صور خیال در شعر فارسی، دکتر محمدرضا شفیعی کدکنی، ص ۵، چاپ سوم ۱۳۶۶، انتشارات آگاه.

«مخاطب ناباوری» باعث می‌شود تا جملات معترضه‌ی او در سروده‌هایش بیش از اندازه حضور پیدا کند. شاعر بخاطر درک نادرست خود از مخاطب جهت جبران «تنبلی ذهنی» مخاطب گاهی مجبور می‌شود به اصطلاح «مفهوم‌تر» بسراید عبارت دیگر او قبل از اینکه «درک خود» را بسراید بر آن است تا «درک مخاطب» را بیازماید و این «مخاطب محوری» گاهی شعرش را به نثر نزدیک می‌کند و از آن گونه‌ای خبری و توضیحی می‌سازد:

■ هر کجا بروی

خواهم آمد

ماه شده‌ام

همسفر تمام مسافران

□ هر کجا باشی

بر کلیه‌ات خواهم تابید

تا خاطرهای زاده شود

از هر چه عشق و زیبایی.

دوستت می‌دارم.

(قطعه ۴، ص ۱۰)

پایان سخن آنکه رسول یونان اگر خود را از آفاتى نظیر «چالشهای زبانی»، «سرطان اشیاء زدگی»، «مخاطب محوری»، «سطحی‌نگری در بیان مناسبات اجتماعی و پیوند آن با مقولات عاشقانه» و خلاصه

در یک نگاه

شعر ژاپنی در این عصر با دو گونه شعرای هایکو (Haiku) و تانکا (Tanka) در جهان شناخته شد. هایکو و تانکا دو صورت شمری فوق‌العاده مختصر، اشاره‌ای و موجزنند. این شعرها توضیح نمی‌دهند بلکه نشان می‌دهند و بیشتر تصویرکارمایه آن است تا مفهوم. این صورت‌های شمری سرچشمه و ریشه مکتبی شدند که به «اصالت تصویر» معروف است.

خانم ناهوکو تاواراتانی از سال ۱۳۶۴ مقیم ایران گردیده و به عنوان استاد زبان و ادبیات ژاپن مشغول به تدریس شد و کتاب مورد بحث، اولین تألیف و ترجمه ایشان است که در آن کوشیده، بخش دیگری از شعر ژاپن را به ما بشناساند کتاب شامل دو بخش مقدماتی و بخش معرفی شاعران و شعرها و نوپس افزود و یک پیوست است. در بخش آغازین خانم «تاواراتانی» گونه‌هایی از شعر ژاپنی را معرفی می‌کند اما این اطلاعات مختصر و نارساست.

مولف - مترجم در این کتاب، شعر ژاپن را به دو دوره قبل از مه‌ای‌چی و دوره مه‌ای‌چی تقسیم می‌کند که در حقیقت دو دوره شعر سنتی و شعر جدید را در برمی‌گیرد. و آنچه در بخش اصلی کتاب می‌آید، شعر شاعران دوره جدید است. در این بخش به زندگی و شعر یازده شاعر می‌پردازد. روش نویسنده کتاب، همان روش تذکره‌نویسان قدیم ماست: ابتدا خلاصه‌ای از زندگی، آثار و چند شعر و سرانجام توضیح و تشریح شعرها (و نه نقد آنها). شعرها با متن ژاپنی و آوانگاری و ترجمه فارسی آمده است. اما ترجمه شعرها چندان به دل نمی‌نشیند که شاید یکی از دلایلیش، عدم احاطه مترجم بر ظرفیت‌ها و ظرافت‌های شعر فارسی باشد. بخش پی افزود شامل شرح اصطلاحات و توضیحاتی در مورد برخی وقایع و شخصیت‌هایی است که در متن آمده.

در پیوست کتاب چند شعر از شاعران ژاپن آمده که برای فاجعه بمباران اتمی هیروشیما و ناگازاکی سروده‌اند. و همچنین اشاره‌ای است به فعالیت زنان شاعر در عرصه شعر امروز ژاپن. کتاب از نثری به نسبت روان برخوردار است برای آشنایی بیشتر بخش آغازین پیوست کتاب را مرور می‌کنیم.

«شعرای ژاپنی به طور سنتی در زمینه عشق و عاشقی و عرفان شعر می‌سرودند و بطور کلی شعرسرایي ژاپن از سیاست و مسائل اجتماعی به دور بوده است مضامینی چون مشکلات زندگی، احساسات انسان‌دوستی، معین پرستی، جنگ و صلح و غیره موضوعاتی هستند که بعد از دوره مه‌ای‌چی (Meiji) به عرصه شعرسرایي راه یافتند.» (ص ۱۰۰)

محمد لوطیج